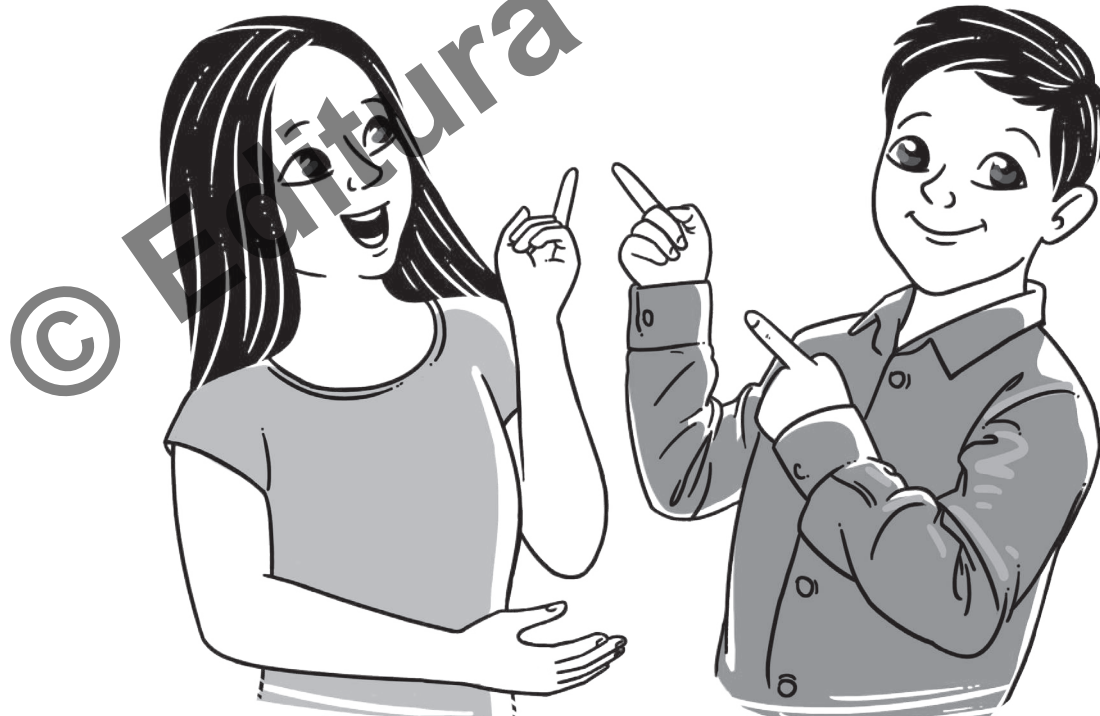

Carmen IORDĂCHESCU
Daniela DULICĂ

Camelia SIMA

SĂ DEZLEGĂM TAINELE TEXTELOR LITERARE

Clasa a IV-a

CUPRINS

I. TOATE LA TIMPUL LOR

<i>Amintiri din copilărie</i> , după Ion Creangă.....	5
<i>O mică greșeală</i> , după Mircea Sântimbreanu.....	9
Recapitulare	13

II. LOCURILE DIN SUFLETUL MEU

<i>Țara. Poporul</i> , după Alexandru Vlahuță	16
<i>Cetatea lui Bucur</i> , de Dumitru Almaș.....	23
<i>Cartea cu Apolodor</i> , de Gellu Naum	28
<i>Cetățile, pagini de istorie</i>	32
Recapitulare	37

III. MESERIA DE COPIL

<i>Lumea lor!</i> , de Ștefan Octavian Iosif	40
<i>Nicușor</i> , după Ioan Alexandru Brătescu-Voinești	43
<i>Târziu, când zăpezile sunt albastre</i> , de Fănuș Neagu.....	50
Recapitulare	54

IV. COMORI NEPREȚUITE

<i>Uriașul cel egoist</i> , după Oscar Wilde.....	56
<i>Vrăjitorul din Oz</i> , după L. Frank Baum	61
Recapitulare	65

V. PE ARIPILE IMAGINAȚIEI

<i>Domnișoara Celesta</i> , după André Maurois	67
<i>Jocuri</i> , de Ana Blandiana.....	73
<i>Spaima zmeilor</i> , după Ioan Slavici	78
Recapitulare	84

VI. FRUMUSEȚEA ESTE ÎN INIMĂ

<i>Micul prinț</i> , de Antoine de Saint-Exupéry.....	86
<i>Prinț și cerșetor</i> , după Mark Twain.....	92
<i>Oaspeții primăverii</i> , de Vasile Alecsandri.....	96
Recapitulare	101

VII. LECȚIILE DIN JURUL NOSTRU

<i>Povestea privighetorii</i> , după Nestor Urechia	104
<i>Cartea junglei</i> , după Rudyard Kipling	110
Textul de informare.....	116
Recapitulare	124

VIII. CĂLĂTORIE ÎN JURUL PĂMÂNTULUI

<i>Emil Racoviță în expediția de la Polul Sud</i>	127
<i>Toate pânzele sus, după Radu Tudoran</i>	133
Prezentarea unui proiect și a rezultatelor acestuia	137
Recapitulare	139

IX. COLECȚIONĂM TIMP LIBER

<i>Fiind băiet păduri cutreieram, de Mihai Eminescu</i>	141
<i>Bunica, de Barbu Ștefănescu Delavrancea</i>	147
Recapitulare finală 1	153
Recapitulare finală 2	155

© Editura CARMINIS

I. TOATE LA TIMPUL LOR

Amintiri din copilărie

după Ion Creangă

• Înțelegerea textului • Comunicare •

Despre Ion Creangă

- La început se numea Ion Ștefănescu, apoi și-a schimbat numele în Creangă, după numele mamei.
- A mai avut încă 7 frați și surori.
- Este autorul primului abecedar (1868), numit „Metodă nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primară”.
- La dorința mamei, a urmat cursurile pentru a deveni preot, dar a fost exclus din preoție, după 12 ani.
- Mihai Eminescu, prietenul lui Creangă, l-a încurajat să scrie.
- S-a stins din viață pe 31 decembrie 1889.

1

Bifează răspunsurile corecte.

a) Cel care a adunat băieții și fetele din sat la școală a fost:

- părintele Ioan; bădița Vasile; moș Fotea.

b) Copiii se jucau prin cimitir cu:

- Calul Bălan; Sfântul Nicolai; ceaslovul.

c) Pentru că au omorât muștele în cartea bisericească, părintele hotărăște:

- să fie ascultați băieții și fetele în fiecare sâmbătă;
 să nu mai intre copiii prin cimitir;
 să-i invite la Bălan și să-i mângâie cu Nicolai.

d) Nică a fugit de la școală, pentru că:

- avea multe greșeli pentru care ar fi fost lovit;
 se temea de bădița Vasile;
 se grăbea să ajungă acasă.

2

Transcrie, pe spațiul dat, cuvintele autorului care o/îl descriu pe:

• Smărăndița; _____

• Nică. _____

3

Scrie, pe rândurile de mai jos, cum se jucau școlarii, în lipsa părintelui și a dascălului.

4

a) Ordonează ideile principale pentru a obține planul simplu de idei.

- Pentru fiecare greșeală, școlarii erau loviți cu biciul.
- Nică adună multe greșeli când este ascultat și hotărăște să fugă.
- Părintele Ioan înființează o școală pentru copiii satului.
- Băiatul este urmărit, dar reușește să scape de cei doi băieți mai mari.
- Elevii sunt pedepsiți pentru că au murdărit cărțile bisericești.
- În timpul liber, copiii prindeau muște cu ceaslovul, în cimitir.

b) Transformă ideile principale, din propoziții în titluri.

5

Scrie câte un enunț în care să prezinți situația din textul dat, care îți creează emoția indicată.

Model: bucurie → Copiii alergau, în timpul liber, în natură.

- supărare → _____
- teamă → _____
- milă → _____

6

Exprimă-ți părerea! Este corectă decizia de a-i pune pe copii pe Calul Bălan și de a-i lovi pentru greșelile făcute?

Da, deoarece _____.

Nu, deoarece _____.

7

Transcrie propoziția în care se prezintă clădirea școlii în care învățau copiii din acea perioadă.

• Elemente de limba română •

1

Înlocuiește cuvintele subliniate cu altele care au același înțeles.

- ☞ Părintele Ioan a ținut slujba de Înviere. (_____)
- ☞ Copilul merge cu părintele său la magazin. (_____)
- ☞ Preotul însoțit de dascăl au binecuvântat clădirea. (cântăreț de biserică)
- ☞ Școlarii se bucură că au un dascăl bun și iubitor în clasă. (_____)
- ☞ De ziua mea mi-ai adus un dar pe care mi-l doream. (_____)
- ☞ Am vrut să fug, dar m-am oprit. (_____)

2

Alintă cuvintele: *vulpe, trandafir, omidă, băiat, grâu, oameni.*

3 Observă sensurile expresiilor. Procedând la fel, găsește între paranteze înțelesul fiecărei expresii din șirul dat, apoi alcătuieste enunțuri cu ele.

- ⊗ *a se lua după mine* = a mă urmări
- ⊗ *a o lua din loc* = a pleca
- ⊗ *a-și lua nădejdea* = a renunța, a nu mai spera
- ⊗ *a-și lua altă vorbă* = a schimba subiectul
- ⊗ *a nu-și lua ochii de la ...* = a privi fix
- ⊗ *a lua pe cineva în pene* = a certa

• a pune paie pe foc • a pune la picioare • a pune înainte • a pune gura pe ceva • a pune ochii în pământ • a pune osul la treabă • a pune o vorbă • a pune umărul • a-și pune în cap ceva

(*a-și propune, a gusta, a interveni, a înrăutăți, a munci, a se rușina, a oferi, a contribui, a ospăta*)

4 Barează forma nepotrivită în context.

- ☆ În luna *mail/m-ai* am organizat o excursie.
- ☆ Tu *mail/m-ai* laudat pentru rezultatul obținut.
- ☆ Preotul a hotărât să *deal/de-a* binecuvântarea.
- ☆ Copiii se joacă *deal/de-a* școala.
- ☆ *Iar/I-ar* au organizat copiii o surpriză sărbătoritei.
- ☆ Mama *iar/i-ar* certa pe băieți, dar îi iartă.
- ☆ Fata râdea *întrunal/într-una* în timpul orei.
- ☆ La noi în clasă a intrat doamna directoare *întrunal/într-una* din zile.
- ☆ Fiecare copil trebuie să respecte *cei/ce-i* spun părinții.

5 a) Explică sensul cuvântului *vii* din următoarele enunțuri.

- ⊗ – Tu vii la ora patru după-amiază! (_____)
- ⊗ Vulpea se plimba zilnic prin vii. (_____)

b) Alcătuieste câte o propoziție cu sensurile următoare ale cuvântului *vii*.

- ⊗ _____ (stridente)
- ⊗ _____ (în viață)

6 Formează verbe de la substantivele date.

Model: lovitură → a lovi

întrebare → _____

cântec → _____

locuință → _____

desen → _____

privire → _____

rezolvare → _____

muncitori → _____

plimbare → _____

sprijin → _____

7 Alcătuieste enunțuri în care cuvintele *sare, mătură, car, port* să fie verbe.

Amintiri din copilărie

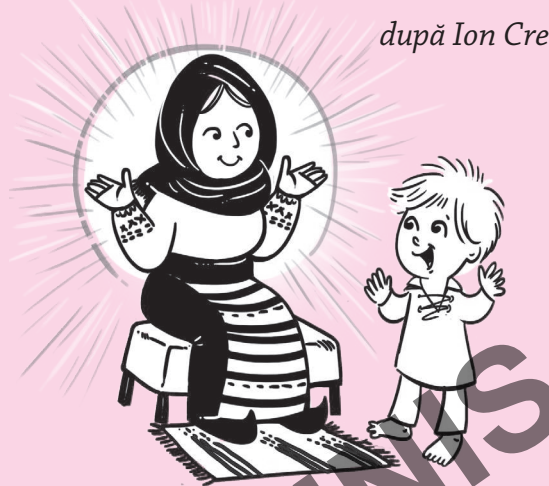
– fragment –

după Ion Creangă

Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, [...] parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea! Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în tulburarea sa. Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: „Ieși, copile cu părul bălai, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea“ și vremea se îndrepta după răsul meu... Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat că știa a face multe și mari minunății. [...]

Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și-mi aduc bine aminte, căci bratele ei m-au legănat și sânge din sângele ei și carne din carnea ei am împrumutat, și a vorbi de la dânsa am învățat. Iar înțelepciunea de la Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău. [...]

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și, drept vorbind, acesta-i adevărul. Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire. Copilul, încălecat pe bățul său,

gândește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă, cu voie bună, și-l bate cu biciul și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima, de-ți ia auzul; și de cade jos, crede că l-a trântit calul, și pe băț își descarcă mânia în toată puterea cuvântului... Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice. Când mama nu mai putea de obosită și se lăsa câte oleacă ziua, să se odihnească, noi, băieții, tocmai atunci ridicam casa în slăvi. Când venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl speriam sărindu-i în spate pe întuneric. Și el, cât era de ostenit, ne prindea câte pe unul, ca la „baba-oarba“, ne ridica în grindă, zicând: „tata mare!“ și ne săruta mereu pe fiecare. Iar după ce se aprindea opaițul, și tata se punea să mănânce, noi scoteam mâțele de prin ocnițe și cotruță [...]; și nu puteam scăpa bietele mâțe din mâinile noastre până ce nu ne zgârâiau și ne stupeau ca pe noi.

Minidicționar

megieși – vecini
pururea – mereu, fără încetare, veșnic
sturlubatic – nebunatic, neastâmpărat, zvăpăiat
opaiț – felinar, lampă

ocniță – adâncitură, cotlon, fridă
cotruță – loc gol între cuptor și perete,
adâncitură sub vatră
ne stupeau – ne scuipeau

O mică greșeală

după Mircea Sântimbreanu

• Înțelegerea textului • Comunicare •

Anul bisect a fost introdus de Iulius Cezar și este anul cu 366 de zile, din 4 în 4 ani luna februarie având 29 de zile. Astfel, această dată are cele mai puține aniversări, cei născuți pe 29 februarie sărbătorindu-și ziua de naștere pe 28 februarie sau pe 1 martie.

Printre personalitățile acestei zile se numără Bartolomeu I (patriarhul Constantinopolului) sau cântărețul Kaled. În Cartea Recordurilor este cazul unei familii în care membrii a trei generații consecutive s-au născut la această dată.

1

Explică titlul textului.

2

Completează spațiile libere.

- ◆ Titlul fragmentului este _____ .
- ◆ Personajele principale ale textului sunt _____ .
- ◆ Acțiunea prezentată de autor s-a petrecut în visul lui Mișu, înainte de _____ .
- ◆ Barza i-a spus băiatului că își va sărbători ziua de naștere la el, deoarece _____ .

- ◆ Pe harta realizată de Mișu, greșeala a fost că _____ .
- ◆ Musafirul nepoftit voia să rămână la băiat până _____ .
- ◆ Întâmplarea nu s-ar fi petrecut dacă _____ .
- ◆ Mișu primise în dar de la unchiul său _____ , acesta neștiind că în acel

an luna februarie avea _____ de zile.

3

Transcrie din text enunțurile care prezintă:

- aspectul berzei; → _____
- pe unde s-a adăpostit barza de frigul iernii; → _____
- gândul care a ajutat-o pe barză să reziste. → _____

4 Completează cvintetul pornind de la unul dintre personajele principale ale textului.

[ ]

[ ] [ ]

[ ] [ ] [ ] [ ]

[ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

[ ]

Două însușiri →

Trei cuvinte care exprimă acțiuni →

O propoziție formată din patru cuvinte →

Un cuvânt care îl caracterizează →

5 Împarte textul în fragmente, conform ideilor următoare.

- * Ziua de 29 februarie nu se serbează în fiecare an.
- * Obosit, băiatul se pregătea de culcare.
- * La ușă a bătut un oaspete nepoftit.
- * Barza intră în casă.
- * Încurcătura s-a produs din cauza unei hărți greșite de băiat.
- * Barza povestește ce a pățit și de ce a venit.
- * Apariția mamei pune capăt visului.
- * Mama îi arată barza de porțelan primită de la unchiul Sandu.

6 **Motivează!** Textul prezintă urmările pe care le poate avea un lucru făcut la repezeală. Scrie pe spațiul dat cum consideri că trebuie realizate temele sau sarcinile primite la școală.

---

7 Care este proverbul care se potrivește textului? Subliniază-l.

- ☆ Ziua bună se cunoaște de dimineață.
- ☆ Buturuga mică răstoarnă carul mare.
- ☆ Graba strică treaba.

• Elemente de limba română •

1 Înlocuiește literele subliniate cu altele pentru a forma cuvinte noi: zilei, rar, luni, barza, șosit, ușă.

---

2 Unește expresiile din stânga cu cele cu sens asemănător din dreapta.

„era pe punctul de a așipi“ ●
„voce gătuită“ ●
„trăgându-se de-a-ndăratelea“ ●
„oceanul albastru al cerului“ ●
„frântă de oboseală“ ●

● imensitatea cerului
● era gata să adoarmă
● epuizată
● glas slăbit
● retrăgându-se

3 Alcătuieste câte un enunț în care cuvintele *cer, drept, vie* să aibă sensuri diferite de cele din text. Precizează valoarea gramaticală în fiecare caz (substantiv, adjectiv, pronume, verb).

4 Completează spațiul de mai jos cu elementele necesare unui e-mail adresat unui coleg, prin care să-l inviți la aniversarea zilei tale de naștere.

Către:

Subiect:

● Substantivul ●

1 Subliniază substantivele din șirul următor și apoi scrie pe spațiul dat forma de plural a acestora: *toamnă, arămie, rod, înnorat, pasăre, îngălbenesc, căderea, școală, pleacă, nor, tristețe.*

2 Alcătuieste câte o propoziție cu fiecare termen al perechilor de substantive: *brândușă – Brândușa, mamaia – Mamaia, pământ – Pământ.*

Recapitulare

Povestea toamnei

Într-un ținut îndepărtat trăia Bătrânul Anotimpurilor, cu cele patru fiice ale sale – Primăvara, Vara, Toamna și Iarna. Fiecare era de o frumusețe aparte, iar bătrânul le iubea pe fiecare la fel de mult, erau lumina ochilor săi. La vremea potrivită, marele Ceas al Timpului, care guverna acea împărăție, a arătat că era momentul ca cea de-a treia fiică să-și înceapă călătoria spre ținuturile locuite de oameni. Urma să le aducă acestora multe și bogate daruri, pe care le pregătise din timp – culori din cele mai blânde și luminoase luate de la Pictorul magic, flori delicate și înmiresmate de la Florarul împărăției, ploi mănoase și bogate din Cămara cerului, roade gustoase de la Grădinarul Șef și multe, multe altele.

Dar Toamna nu prea era mulțumită, și-ar fi dorit și altceva – ceva care să o facă și mai frumoasă și iubită de oameni.

– Dar ești minunată, îi spuse tatăl, ce ți-ai putea dori mai mult?

– Aș vrea, se gândi îndelung fata... ca Soarele să strălucească doar pentru mine.

– Dar acest lucru nu e posibil, Soarele e prietenul vostru, deci și al surorilor tale. Lumina sa neprețuită vă însoțește pe fiecare în călătoria voastră.

– Dar eu vreau ca Soarele să fie doar al meu, de fapt... să fiu chiar eu Soarele.

– Ce gând mai e și acesta? întrebă mirat Bătrânul Anotimpurilor. Ți-am explicat, frumusețea ta e dată de veșmintele deosebite pe care le porți și toate darurile cu care ești împodobită.

– Dacă nu vrei să-mi faci pe plac și să poruncești Soarelui ce ți-am spus, atunci anul acesta nu mai plec în călătorie. Și nu-mi pasă ce vor crede oamenii.

Văzând că fiica rămase îndărătnică în hotărârea sa și nu mai putu să facă nimic pentru a o îndupleca, bătrânul se retrase pentru a cugeta. Fiica sa devenise mândră și foarte aprigă în dorințele ei. După un timp, o chemă la sine și îi spuse:

– Dacă vei pleca la vremea potrivită, când te întorci te voi îmbrăca în cea mai frumoasă haină din câte au existat vreodată. E o haină cum nu există alta pe lume. Dar ai de făcut un singur lucru – să aduni în coșul tău toate razele de soare. Și când le vei strânge pe toate vei străluci mai frumos ca niciodată, căci vei fi îmbrăcată în haina Soarelui.

Și de atunci Toamna încearcă în fiecare an să adune cât mai multe raze de soare, pentru a primi de la tatăl său haina cea minunată. Dar Soarele deseori se retrage în spatele norilor, se ascunde printre copaci, între ramurile și frunzele lor, printre flori, aleargă mai iute ca vântul, nu se lasă prins defel. Căci razele sale sunt doar pentru acei care nu sunt mândri, iar frumusețea pentru cei care nu au îndrăzneala de a se crede Soare.

Sursa: psihointegrativa.ro; mir-psihologii.ru

1

Încercuiește răspunsul corect.

Textul este:

a) o poezie;   b) un articol;   c) o poveste.

Acțiunea textului se petrece:

a) într-un ținut;   b) în parc;   c) în cer.

Povestea are:

a) 4 alineate;   b) 11 alineate;   c) 7 alineate.

Toamna era:

a) mândră și foarte aprigă;

b) sprintenă și îndărătnică;

c) roșcată și îndrăzneță.

2

Stabilește valoarea de adevăr a următoarelor propoziții, scriind în dreptul fiecăreia un **A** pentru cele adevărate sau un **F** pentru cele false.

☆ Bătrânul Anotimpurilor guverna acea împărăție.

☆ Toamna aducea ploi mănoase și bogate din Cămara cerului.

☆ A treia fiică și-ar fi dorit să fie și mai frumoasă și mai iubită de oameni.

☆ Frumusețea Toamnei era dată de veșmintele deosebite și de darurile cu care era împodobită.

☆ Bătrânul i-a cerut să adune în coș toate roadele.

☆ Razele Soarelui sunt doar pentru cei care nu sunt mândri.

3

Precizează câte un cuvânt cu înțeles asemănător pentru cuvintele:

fiice, daruri, veșminte, defel.

4

Găsește câte un cuvânt cu înțeles opus pentru fiecare dintre cuvintele:

bucurie, a opri, bătrân, pușin.

5

Desparte în silabe cuvintele: *îndepărtat, frumusețe, să aduni, multe.*